



PARLAMENTNÍ  
INSTITUT

**VYBRANÁ TÉMATA  
13/2013**

**SOUČASNÝ STAV APLIKACE LUSTRAČNÍCH  
ZÁKONŮ VE STŘEDNÍ, VÝCHODNÍ A JIŽNÍ  
EVROPĚ**

**JUDr. Jindřiška Syllová, CSc.**

**prosinec 2013**



POSLANECKÁ  
SNĚMOVNA  
PARLAMENTU  
ČESKÉ REPUBLIKY

Zákony uvedené v tomto přehledu upravují lustrace tajných spolupracovníků a osob vyvíjejících další obdobné činnosti ve prospěch tajných služeb komunistických režimů. V některých státech se tzv. lustrační zákony týkají i funkcí nebo členství v komunistických stranách. Důsledky pozitivní lustrace jsou v jednotlivých státech různé.

Následující tabulka přináší přehled norem, vymezení osob a funkcí, na které se lustrace vztahují a období, po které byl (či stále je) zákon aplikován:

Stát	Název zákona/rok přijetí	Na koho se vztahuje	Aplikace zákona - dokdy nebo jak dlouho	Poznámky
Bulharsko	Zákon o dodatečných podmínkách pro výkon funkce ve výkonných orgánech vědeckých institucí a ve Vysoké certifikační komisi/1992 (tzv. Panevův zákon)	Vztahoval se jen na vědeckou a pedagogickou sféru.	5 let	Tento zákon už se neaplikuje. V Bulharsku byla řada pokusů o další širší lustrační zákony, potýkaly se s odporem ústavního soudu. Poslední návrh zákona byl předložen v r. 2010.
Estonsko	čl. 6 Ústavy, prováděcí zákon k čl. 6 Ústavy/1992	Prezident, poslanec, člen vlády, předseda nejvyššího soudu, soudce, předseda kontrolního úřadu, předseda národní banky, náčelník generálního štábu, zastupitelstvo regionu, jakákoliv jiná jmenovaná nebo volená vedoucí funkce ve státě nebo samosprávě.	31. 12. 2000	System lustrací: kandidát na veřejnou funkci složil slib, že splňuje podmínky zákona. Pokud soud rozhodl, že slib je nepravdivý, ztratil automaticky pozici, kterou nabyl (včetně volených funkcí).
Chorvatsko	Není přijat zákon			
Litva	Zákon o angažování v sovětských tajných výborech (NKVD...)/1999	Vztahoval se na veřejné funkce a na některé pozice v soukromém sektoru. <sup>1</sup>	Zákon zakazoval výkon funkce . Platnost byla pouze 10 let, tj. do r. 2009.	Zákon zakazoval i některé pozice v soukromém sektoru, v tomto rozsahu byl ESLP v roce 2004 prohlášen za porušující úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod
Lotyšsko	První zákon zabývající se lustracemi byl přijat v r. 1995, později (1996) byl přijat nový. Jednotný zákon nebyl přijat.	Zákony se týkaly poslanců, státních úředníků a řady dalších kategorií (notáři aj.).	Na období 10 let. O prodloužení na více než 10 let se diskutovalo.	Lustrační zákony byly provázeny řadou kontroverzí.

<sup>1</sup> Zákon však nebyl doplněn otevřením svazků.

Stát	Název zákona/rok přijetí	Na koho se vztahuje	Aplikace zákona - dokdy nebo jak dlouho	Poznámky
Maďarsko	Zákon o prověření minulosti osob zastávajících (...) funkce, 1996	Poslanci, členové vlády, velvyslanci, 20 kategorií funkcí ve veřejné správě. <sup>2</sup> Kromě tajné policie se lustrace týkaly i funkcí v komunistické straně a funkcí v Maďarské nacionálně socialistické straně v období II. světové války.	Účinný do r. 2004, zákon nebyl příliš efektivní (neobsahoval sankční režim nebylo možné osobu přinutit k rezignaci)	Zákon byl původně přijat v r. 1994. Shledán Ústavním soudem jako vágní. Z tohoto důvodu přijat v r. 1996 nový zákon. Osoba s pozitivním osvědčením byla povinna rezignovat do 30 dnů. Pokud tak neučinila, byla lustrace zveřejněna.
Makedonie	z. za opredeluvanie dopolnitelen uslov za vršenje javna funkcija 14/2008	Prezident, předseda a místopředsedové parlamentu, členové vlády, starostové a místostarostové a další funkcionáři zastupitelstva hlavního města, osoby volené parlamentem, soudci, státní zástupci, ombudsman, vedení národní banky a dalších 30 funkcí.	Dosud účinný a relativně dobře aplikovaný.	Lustrační osvědčení je třeba ke kandidatuře. Vydává je zvláštní komise. Přezkoumání je možné soudem. O zákonu rozhodoval ústavní soud Makedonie, 3 ustanovení zrušil v r. 2012.
Německo	Gesetz über die Unterlagen des Staatssicherheitsdienste s der ehemaligen DDR (StUG)/1991	Používá se pro členy vlády, nositele mandátu, ve veřejné službě pro osoby určitých kategorií, soudce a další. <sup>3</sup> (V r. 2011 byl rozšířen i okruh funkcí spadajících pod lustrační zákon.)	Účinnost měla skončit pro některé funkce v r. 2011, byla prodloužena až do 2019.	Zákon otevírá svazky STASI kromě lustrací veřejných představitelů i pro další účely použití a uveřejnění.
Polsko	2006. Ustawa o ujawnianiu informacji o dokumentach organow bezpieczenstwa panstwa (...) <sup>4</sup>	Prezident, poslanec, senátor, osoby ve vedoucích funkcích dle zákona, člen měnové rady, člen rady národní banky, člen rady institutu paměti národa, člen národního fondu zdraví a jeho zástupci...a dalších 56 funkcí.	Dosud účinný a aplikovaný.	Pozitivní osvědčení, které vydává soud, znamená nevolitelnost do některých funkcí nebo zákaz výkonu dalších funkcí na 3 až 10 let.
Rumunsko	Lustrační zákon, 2012, ang. Lustration regarding the temporary limitation of access to certain public functions for persons who were members of	Pozitivní lustrace znamenala zákaz přístupu k některým funkcím. Podle zákona z r. 2012 se lustrovalo členství v komunistické straně a spolupráce s tajnou policií. Zákon byl navržen už v r. 2006.	Zákaz k přístupu k některým funkcím na dobu 5 následujících let. Zákon byl 2013 parlamentem zrušen na popud	Do r. 2012 platil jen zákon o otevření svazků, který však byl omezen ústavním soudem. Ústavní soud považoval zákon z r. 2012 za neústavní a parlament jej musel zrušit v r. 2013.

<sup>2</sup> Rozsah funkcí, na které se zákon vztahoval se v čase novelami měnil v závislosti na vládní většině.

<sup>3</sup> Okruh přezkoumatelných funkcionářů v SRN byl 2007 zúžen a osmou novelou v r. 2011 opět rozšířen.

<sup>4</sup> První lustrační zákon byl v Polsku přijat už v r. 1997.

Stát	Název zákona/rok přijetí	Na koho se vztahuje	Aplikace zákona - dokdy nebo jak dlouho	Poznámky
	the power and repressive bodies of the communist regime between 6 March 1945 and 22 December 1989.		ÚS.	
Slovensko	Jako v ČR		Platil do 1996.	Zákon napaden u Ústavního soudu, ten jej podržel.
Slovinsko	Nebyl přijat lustrační zákon			
Srbsko	58/2003, z. o dogovornosti za kršenje ljudskih prava	Poslanec, prezident, členové vlády, členové vedení regionu, vedení obcí, tajemník parlamentu a regionálního parlamentu a dalších 17 vyjmenovaných funkcí.	Do 2013 <sup>5</sup>	O osvědčení rozhoduje zvláštní komise, je možno odvolat se k vrchnímu soudu. Pozitivní osvědčení zakazuje kandidaturu do volených funkcí a výkon jmenovaných .

## Prameny:

Ellis, M. S. PURGING THE PAST: THE CURRENT STATE OF LUSTRATION LAWS IN THE FORMER COMMUNIST BLOC <http://scholarship.law.duke.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1024&context=lcp>, 28. 11. 2013  
Dotazník ECPRD z r. 2012.

Ieva Zake, POLITICIANS VERSUS INTELLECTUALS IN THE LUSTRATION DEBATES IN TRANSITIONAL LATVIA , <http://users.rowan.edu/~zake/papers/Politicians%20vs.%20Intellectuals.pdf>, 28. 11. 2013

Příslušné zákony

Elfter Tätigkeitsbericht des Bundesbeauftragten für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik für die Jahre 2011 und 2012 (Německo)

<sup>5</sup> Lustrační zákon nebyl v podstatě aplikován.